

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

91. An Clerici subiiciantur legibus Principum sæcularium, quæ spectant ad
Reipublicæ gubernationem & pacem, nec cum Sacris Canonibus, & statu
Clericorum pugnant? Et notatur Clericos non peccare ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

idus Archiepiscopus officiales laicos pro hac re excommunicavit; & licet ibi intenuatur litera Vice-regia Ioannis de Vega sub die 17. Septembris, 14. Indictionis, 1555. ubi assent non solum Clericos coniugatos, sed etiam alios Ecclesiasticos tungi posse ab officialibus laicis in tali casu, tamen hoc est contra libertatem Ecclesiasticam, per ea, quae superius dicta sunt, & communiter asserunt DD. Et ideo praeter Doctores citatos recte docuit Philibertus Marchinus de bello diuino, seu tractat. de peste, p. 4. cap. 2. num. 1. & seq. cum Matta de iurisdic. part. 4. controv. 1. cas. 74. & alios Principes laicos tempore pestis non posse Clericos coercere ad obseruanda eorum bana pro bono publico, & pro tuenda sanitate edita, sed debent Episcopum pro executione praedictorum rogare; & ita declarauit nouissime sacra Cardinal. Congregatio facto verbo cum Sanctissimo sub die 21. Ianuarij 1631. Vnde Episcopi tempore pestis, si recte id iudicent bono publico expedire, vel omnem suam potestatem in Ecclesiasticos quantum ad arcendam ab vrbe pestem, & ad conferuendam sanitatem pertinet, ipsi magistratui seculari delegate debent; vel Ecclesiasticam personam assessorum laicalibus sanitati praesidentibus miscant, qui iurisdictionem in Clericos exercent.

RESOL. XC.

An Ecclesiastici sint exempti a legibus civilibus, quatenus cum libertate Ecclesiastica non pugnant? Et ideo si Clerici vendunt frumentum ultra pretium a Republica taxatum, an peccent mortaliter sicut laici, & teneantur ad restitutionem? Et in dicto casu an possit propter transgressionem iudex laicus eos punire? Ex part. 1. tr. 2. Res. 3.

§. 1. Affirmatiuam sententiam mordicus sustinet M. Antonius Genuensis in praxi, cap. 74. per tot. Sed communis Theologorum, & Iurisperitorum sententia contrarium docet; nempe, Clericos, neque iure diuino, neque humano esse exemptos aliis legibus civilibus, quae non sunt contra libertatem Ecclesiasticam; & ideo, si Clerici vendunt frumenta ultra pretium iusto a Republica statutum, & peccant mortaliter, sicut laici, & teneantur ad restitutionem, vt docet Syluester ver. lex. q. 15. Salonijs tom. 2. in 2. q. 77. art. 1. contr. 10. Angelus eodem ver. 109. Ledesma in summa tom. 2. tract. 8. cap. 32. difficult. 4. Molina tom. 2. tract. 1. disp. 31. num. 15. Sotus de iust. lib. 1. q. 7. art. 7. concl. 1. & alij, quos citat, & sequitur Salgado tract. de cognit. per viam violentiae, in Prolog. n. 30. Petrus de priuileg. Minorum, tom. 1. const. Inly II. §. 33. n. 151. Et ideo tenentur obedire legibus Principum secularium taxantibus pretia centum, vt notat Auendaño tract. de cens. Hisp. c. 32. n. 10. Lallarte de decim. vendit. c. 10. n. 3. Mexia in Prag. taxa panis, concl. 5. num. 59. in fine. Salas de empr. & vendit. dub. 9. num. 2. in fin. & alij.

2. Sed difficultas est, an Clerici teneantur dictis legibus directe: nam affirmatiue respondent Sotus, Victoria, Medina, & alij, quos citat; & sequitur Salas delegib. disp. 14. sect. 8. n. 94. & 104. Sed contra sententia videtur mihi probabilior cum Tanneo p. 2. disp. 5. q. 6. dub. 2. num. 3. Vasquez in p. 2. tom. 2. disp. 167. c. 4. Azorio p. 1. lib. 5. c. 12. q. 3. & p. 2. lib. 5. cap. 7. q. 8. §. 15. Refaut. ar. de immunit. Eccl. disp. 4. & alij.

3. Dico igitur, Clericos non tenentur directe legibus secularibus, sed ex ratione naturali distantes, seruandas esse leges seculares propter conformita-

tem cum personis secularibus eiusdem Reipublicae. Tenentur igitur Clerici seruare leges Principum secularium, non vi coerecitiua, sed vi directiua. Ita etiam docet Viganus tra. de imm. Eccl. disp. 2. concl. 5. & Villalobos in summa tom. 1. tract. 2. dub. 31. n. 1. Portel. in dubijs regul. ver. lex. n. 2. Filiucius tom. 2. tract. 35. c. 4. n. 94. Faustus in speculo Confess. disp. 6. q. 44. n. 3. Barboza in Collect. lib. 1. Decret. tit. 2. c. Eccles. S. Maria, de constit. n. 4. Et ratio nostra sententiae est: quia nemo tenetur directe legibus eius, qui in ipsam non habet iurisdictionem, vt docet D. Thomas in p. 2. q. 96. art. 5. & constat ex l. sup. ff. de iurisdic. omnium iudicum. Sed Principes non habent in Clericos iurisdictionem, vt determinat Innocentius III. in c. Ecclesia Sancta Maria de constit. & cap. placuit. 16. q. 7. & c. saculari. res de foro compet. in 6. Ergo. Et hanc sententiam etiam docuit Cardinalis Bellarminus in responsione ad Epistolam incerti Auctoris pro defensione Venetorum, contra censuras Pauli V. vbi sol. 6. sic asserit: [E. vero, che li Ecclesiastici hanno da obseruare quelle leggi civili che non sono contrarie all'Ecclesiastiche, e sono necessarie per il commercio; che hanno li Ecclesiastici con i seculari: tuttauia à questa obseruanza delle leggi de i Principi seculari sono gli Ecclesiastici obligati, quanto alla directiione, non quanto alla forza, cioè vi rationis, non vi legis.] Ita ille.

4. Sed notandum est primò, quòd etiam stando in prima opinione affirmatiua, quòd Clerici tenentur directe legibus secularium, non sequitur, quòd possit propter transgressionem laicus illos punire, vt bene notat Salas, vt sup. n. 104. in fin. & alij. Secundò, cum Vasquez, loco citato, Iudicem Ecclesiasticum non debere, quamuis possit Clericis violentibus leges civiles, eandem penam infligere, quae laicis statuta est, etiam si cum eorum statu illa poena non pugnet. Et rationem adducit Salas sess. 10. num. 111. in fine: quia decet cum Clericis mitius agere ob conseruationem status Ecclesiastici; & ita vsu seruari videmus, etiam in poenis statutis pro violatione legum naturalium. Ex his omnibus apparet, quòd caute legendus sit Vincentius de Franco p. 2. dec. 9. asserens, Clericos non esse omnino exemptos à legibus civilibus, quatenus spectant ad tranquillitatem Reipublicae, vt aduersus illum notauit Marius Antonius lib. 1. resolut. 97. num. 7.

RESOL. XCI.

An Clerici subiiciantur legibus Principum secularium, quae spectant ad Reipublica gubernationem, & pacem, nec cum sacris Canonibus, & statu Clericorum pugnant? Et notatur Clericos non peccare mortaliter, si dictas leges Principum secularium non obseruant, secluso scandalo. Ex part. 1. tract. 10. Res. 12.

§. 1. Ad hanc quaestionem respondet Lorca in p. 2. tom. 2. tract. de legib. disp. 25. memb. 4. vbi sic ait: [Eit dubium, vtrum Clerici, obligentur legibus civilibus, sola aequitate naturali, ratione conformitatis cum aliis hominibus; an ipsa vi, & efficacia legum; mihi apparet probabilius, obligati secundo modo: quoniam, licet quoad alia exempti sunt; quoad leges non videntur exempti; quate non solum virtuti directiuae, vt aliqui opinantur; sed virtuti etiam coactiuae subiiciuntur; quamuis haec coactio, poenitio, & executio legum fieri non debeat per Principes seculares; sed per Principes Ecclesiasticos: per eos autem compelli debent ad legum civilium obseruationem.] Ita Lorca.

§. Sed

Super hac vi infra in Res. 91. §. 1. post medium, & in Res. 92. §. Quod autem, & in Res. 94. §. Sappono; & in Res. 96. §. Sed haec, & in Res. 98. §. vlt. ad medium; & in Res. 99. paulo post initium; & in Res. 214. §. Cum igitur & in tom. 6. tract. 1. leges doctrinam Res. 5r.

Sup. hoc infra in Res. 93. & 94. §. Sappono; in fine, & in Res. 96. recipient in fine, & in Res. 100. §. vlt. & in Res. 117. §. etiam vlt.

Sup. hoc in Res. praeterita, & in Res. seq. & omnibus aliis eius prima nos.

Sup. hoc in Res. praeterita §. 7. & in Res. seq. §. 6. & in aliis eorum annotationum.

IN LATI
LIBRARI
O. X. X.
E. III

2. Sed hæc sententia est singularis: idèd non tenenda. Sed dicendum est cum communi Theologorum sententia, vt nos firmamus in *tract. de immunit. Eccles.* quòd Clerici legibus ciuilibus, respicientibus bonum commune, & non repugnantibus Ecclesie liberati, teneantur tantum ex vi directiua; non autem ex vi legis: imò aliqui & probabiliter, docent, Clericos non teneri directè legibus secularibus; sed ex ratione naturali dictante, seruandas esse leges seculares propter conformitatem cum personis secularibus eiusdem Reipublice, quæ illis legibus directè subiiciuntur: sicut Princeps non obligatur directè suis legibus, sed indirectè: quia ratio naturalis dicitur, vt oneribus, quæ subditis imponit, ipse quoque se subiiciat. Et hæc sententiam docet Layman in *Theol. mor. tract. 4. c. 13. n. 7.* Azorius p. 1. lib. 5. cap. 11. quæst. 3. & part. 2. lib. 9. c. 7. 8. & 15. & alij.

Sup. hoc peccato mortali in Ref. præterita à lin. 8. & Verf. & peccat mortaliter. & in aliis eius not.

3. Non reticbo tamen, quòd aliqui inferunt, secluso scandalo Clericos non peccare mortaliter, si dictas leges Principum secularium non obseruent: & ita docet Martinus Bonacina *tract. de legib. disp. 1. q. 1. punct. 6. n. 3.* vbi sic asserit: [Virum Clerici grauius peccent transgrediendo leges ciuiles, constat, ex supradictis non grauius peccare, posito, quod directè nõ teneantur legibus ciuilibus.] Idem docuit Ioan. de Salas *de legib. disp. 14. sect. 10. n. 11. in fin. vbi ita ait.* [Si verum esset, quod Clerici non obligentur directè legibus ciuilibus, secluso scandalo, non peccarent mortaliter eas violando.] Ita ille, qui *supra, sect. 8. n. 103.* sententiam istam asserentem, Clericos non directè, sed indirectè legibus secularibus teneri, tanquam probabilem admittit, & ad argumenta contraria respondet.

RESOL. XCII,

An Clerici subiiciantur vi directiua legibus Principum secularium?

Et notatur, quod secluso scandalo Ecclesiastici nõ peccant mortaliter dictas leges non obseruando. Ex part. 7. tr. 10. & Miſc. 1. Ref. 2.

Alibi in duabus præcedentibus Ref. & infra in Ref. 94. §. Suppono. & §. vii. & in Ref. 96. §. Sed hæc. & in Ref. 98. §. vt ad medium, & in Ref. 99. tam dirigitur paulo post initium, & in Ref. 101. §. Sed. & in Ref. 214. §. Et respondeo. & in tom. 6. tr. 1. lege doctrinam Ref. 51.

Alibi in duabus præcedentibus Ref. & infra in Ref. 94. §. Suppono. & §. vii. & in Ref. 96. §. Sed hæc. & in Ref. 98. §. vt ad medium, & in Ref. 99. tam dirigitur paulo post initium, & in Ref. 101. §. Sed. & in Ref. 214. §. Et respondeo. & in tom. 6. tr. 1. lege doctrinam Ref. 51.

Libi hæc quæstionem cursim mote meo pertractaui, sed fufius de illa nunc erit sermo, vt me defendam aduersus Petrum Gonzalez de Salzedo, qui nouissime nominatim contra me inuehitur, & negatiuam sententiam tenet in *tr. de lege Politica, lib. 1. c. 4. n. 51. & seq.* nam, ait ille, congruum est, vt quatenus Ciues sunt Clerici illius Reipublice, coactiue, & directè illis laicis legibus teneantur, sicut & ceteri Ciues; & cum aliæ leges non existant ad vitam dirigendam secundum felicitatem politicam, teneantur his. Nec possunt ab hac obligatione separari à ceteris Laicis, cum vnum corpus conficiant in illa Republica perfectum ex parte totius Communitatis, præcipue cum lex Ecclesiastica non existat, nec possit, disponens in materia ciuili: aliàs sine legibus, existerent Clerici, quod nequaquam dicendum est: sed fatendum cum Suario *de leg. lib. 3. c. 34. n. 1.* quòd directè, & coactiue his legibus Clerici adstringuntur. Ita Gonzalez.

2. Sed, bona eius venia, falsò citat Suarez pro sententia sua, nam mordicus negatiuam tenet. Et ideo apponam hic per extensum eius verba, vt videant lectores quo pacto potuit ipse asserere Suarez docere Clericos coactiue, & directè legibus secularibus adstringi; Suarez ergo in loco citato postquàm aliqua argumeta pro sententia Gonzalez adduxisset, sic postea asserit: sed hæc sententia non est simpliciter admittenda. Primò, quia multi Canones sine limita-

tione, & vniuersaliter dicunt, laicis super Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis nullam esse potestatem tributam. At potestas obligandi in conscientia per suas leges aliqua, & magna potestas est; ergo neque illa relictæ est laicis Principibus in Ecclesiasticas personas. Secundò, quia si Rex posset sua lege directè, & ex vi suæ potestatis obligare Clericos suis legibus, eadem ratione posset earum transgressores punire, quòd nullus concederet. Sequela probatur, quia teste Arist. potestas directiua inefficax est sine coactiua, & idèd, vel est vna, & eadem vtrumque actum comprehendens tanquam finem, & medium, vel moraliter non separantur. Et confirmatur, quia saltem posset legislator ciuili obligare iudicem Ecclesiasticum, vt Clericum suæ legis transgressorem puniat tali pena eadem lege ciuili designata, quia hoc etiam potest reduci ad vim directiuam, vt pertinens ad bonum commune ciuitatis, & pacem ciuim: consequens autem admittendum non est, vt infra dicam. Tertio est moralis, & practica ratio, quia Princeps, & iudices temporales valde affectant, & extendunt iurisdictionem in Clericos, & ideo si dicantur habere propriam, & veram iurisdictionem in Clericos ad obligandos eos suis legibus, facilè illam extendent, vel ad coactionem aliquam transgressorum talium legum, vel ad plures leges, quàm statui Clericorum conueniat. Ergo non est verisimile Ecclesiam reliquisse, seu permisisse laicis similem in Clericos potestatem. Adde hæreticos & schismaticos huius temporis in odium Pontificis, & status Ecclesiastici vehementer defendere, & exaggerare hanc potestatem temporalis Principis in Clericos, idèdque vt omnem occasionem illis auferamus, longiusque ab eis discadamus, fatius esse omnem Ecclesiasticarum personarum obligationem ad potestatem Ecclesiasticam reuocare. Et hæc omnia docet Suarez, vbi *supra*, videant modò Lectores, si sententiam Gonzalez, docuerit.

3. Dicendum est igitur Primò, Clericos non teneri directè seruare leges Ciuiles, sed indirectè ex ratione naturali dictante seruandas esse leges seculares propter conformitatem cum personis secularibus eiusdem Reipublice. Probatur prima pars assertionis, ex inferius dicendis, quia nemo tenetur legibus eius, qui in ipsum non habet iurisdictionem.

4. Secunda pars assertionis probatur, nam posita lege ciuili obligante omnes de communitate, lege naturali ad eam seruandam obligari etiam personas Ecclesiasticas, tanquàm partes eiusdem communitatis, non secus ac dicendum, de legislatore cuius lege posita obligante omnes de communitate, lege naturali ad eandem seruandam obligari ipsummet legislatorem: cum non minus dissentaneum sit rationi, caput discrepare à suis membris, quàm membra à suo capite. Pari modo non minus dissentaneum rationi est, vnam partem communitatis discrepare à reliquo corpore, quàm caput à membris, aut membra à capite: sed personæ Ecclesiasticæ sunt pars ciuili eiusdem communitatis: ergo rationi dissonum est, posita lege obligante omnes, ipsos discrepare à reliquis; posita legem non seruando: Ergo virtute legis naturalis obligantur illam seruare. Ergo non directè, vt vult Gonzalez, sed indirectè modo explicato.

5. Vel melius dicendum est Secundò. Ideo Ecclesiasticas personas obligari ad seruandas leges ciuiles, quæ pro omnibus feruntur, nec sunt repugnantes Ecclesiasticæ immunitati, quia hæ ipsæ leges acceptantur, & approbantur, ab Ecclesiasticis Prælatiis, quibus ipsæ personæ Ecclesiasticæ sunt subiectæ. Quo fit, vt eo ipso, quòd talis lex fit per potestatem ciuilem sufficienter promulgata, & à tota, vel maiori parte

secularis